

Biblioteksplan 2016 - 2018

Antagen i Kultur- och fritidsnämnden 2015-12-02

Innehåll

Bakgrund	3
Biblioteken i Östersunds kommun	4
Det tillgängliga biblioteket	5
Samverkan	6
Fokusområden	7
• Litteratur och läsning	7
• En lärande mötesplats	9
• Digital delaktighet	11
Framtida möjligheter	12

Bakgrund

Biblioteksplanen

Enligt bibliotekslagen ska varje kommun anta biblioteksplaner för sin verksamhet och biblioteken och dess huvudmän ska samverka. Planen ska vara det styrdokument som anger riktningen för bibliotekens utveckling och prioriteringar i verksamheten. Uppföljning av biblioteksplanen ska göras årligen och den ligger till grund för årliga verksamhetsplaner.

Bibliotekens uppdrag enligt bibliotekslagen

Biblioteksverksamhet ska bedrivas enligt bibliotekslagen, fastställda nationella och kommunala kulturpolitiska mål och riktlinjer, av nämnden beslutade övergripande mål samt stiftelsen Jämtlands läns biblioteks stadgar.

Folkbiblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Allsidighet och kvalitet ska prägla bibliotekens utbud av medier och tjänster. Folkbiblioteken ska också främja kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Biblioteken i Östersunds kommun

Folkbiblioteksverksamheten utgörs i dag av ett huvudbibliotek, en biblioteksbus och två integrerade områdesbibliotek i Torvalla och Brunflo. Huvudman för verksamheten är Kultur- och fritidsnämnden. De fysiska biblioteken kompletteras med det virtuella, genom webben ges tillgång till bland annat databaser och e-medier. Lärcentrums bibliotek och skolbibliotekscentralen är integrerade verksamheter på Östersunds bibliotek.

Biblioteket kommer att få i uppdrag att öppna en biblioteksfilial i Lit under 2016. Ett utredningsarbete kommer att dra igång för att se på lokalfrågor, möjligheter till meröppet, samarbete med barn- och utbildningsförvaltningen och med lokalsamhället.

Folkbiblioteken i Östersunds kommun vänder sig till alla kommunmedborgare med sin verksamhet. Alla besökare är välkomna och får service utifrån sina behov och önskemål. Barn och unga, personer med funktionsnedsättning och de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska är de prioriterade grupperna. Folkbiblioteken spelar en central roll i samhället för att värna om demokrati, yttrandefrihet och att tillhandahålla information till medborgarna.

Biblioteksbusen ska komplettera de fasta biblioteksenheterna i sådan omfattning att god biblioteksservice uppnås i hela kommunen. Biblioteksbusen har hållplatser över hela kommunen och besöker även förskolor och skolor som har långt till närmaste bibliotek.

Biblioteken är en viktig mötesplats för många och ett naturligt ställe för kulturella upplevelser. Biblioteken ska vara en social arena som uppmuntrar och stärker möten mellan människor vare sig det sker fysiskt eller digitalt.

Det tillgängliga biblioteket

Östersunds bibliotek ska vara tillgängligt, vilket innebär ändamålsenliga lokaler, anpassat utbud i både innehåll och form, digital åtkomst och generösa öppettider.

Lokalerna ska vara anpassade för besökare med funktionsnedsättning. Verksamhetens tjänster och lokaler ska vara tillgängliga för alla kommuninvånare och bidra till ett ökat intresse för läsning, bildning och kunskapsutveckling.

Bibliotekets webbsida ska erbjuda besökarna nya möjligheter i form av ökad dialog och delaktighet. På webbsidan ska det finnas relevant information om verksamheten och vilka tjänster som erbjuds.

Biblioteken är till för alla och att använda bibliotekens tjänster och utbud är gratis enligt bibliotekslagen.

Biblioteken ska vara bemannade med utbildad personal som ska ha tillgång till den kompetensutveckling som krävs för att möta medborgarnas behov.

Besökarna skall mötas med öppenhet, respekt, tolerans och bibliotekets personal ska ha ett professionellt bemötande med besökarens integritet och behov i fokus. Medborgarna ska på ett lättillgängligt sätt få information om den biblioteksservice som erbjuds i kommunen.

Skyltning av bibliotekslokaler ska vara tydlig och lättillgänglig.

Biblioteksbusen ska komplettera de fasta biblioteksenheterna i sådan omfattning att god biblioteksservice uppnås i hela kommunen.

Samverkan

Samverkan med andra verksamheter tas tillvara i strävan att uppnå uppställda mål. Biblioteken samverkar med de kommunala, privata och statliga utbildningarna i Östersund samt med föreningsliv, studieförbund och andra lokala aktörer.

Samtliga kommuner i region Jämtland Härjedalen samverkar i dag kring en gemensam webbplats för biblioteken. För att effektivisera biblioteksverksamheten ytterligare ska biblioteken också sträva efter att utveckla samverkan och samarbete med andra kommuner och Region Jämtland Härjedalen.

Östersunds bibliotek ska samarbeta med större städers kommunbibliotek för att utveckla biblioteksverksamheten.

Östersunds bibliotek samverkar med Bergs, Krokoms och Strömsunds kommuner i ett gemensamt biblioteksdatasystem som Östersunds bibliotek driftar. Ett flertal gymnasieskolor i regionen samt folkhögskolor, Jamtli, Domstolen och Medicinska biblioteket samverkar genom att de köper biblioteksdatasystem av Östersunds bibliotek.

Fokusområden

Biblioteken kommer under perioden 2016 - 2018 att arbeta med tre fokusområden och dessa är litteratur och läsning, en lärande mötesplats samt digital delaktighet.

Litteratur och läsning

Biblioteken har i uppdrag att särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Läsning och läsförståelse är en grundläggande förutsättning för demokratiskt deltagande, för utbildning och för delaktighet i samhället. Läsning och litteratur bidrar till en större förståelse för sig själv och omvärlden och stärker därmed individens förutsättningar att delta i samhället. Att väcka läslust och stimulera till läsning är en av bibliotekens grundläggande uppgifter.

Biblioteken ska aktivt arbeta med läsfrämjande aktiviteter för alla åldrar och barn och ungas språkutveckling och läsförståelse ska prioriteras. Metoder för att locka till läsning, levandegöra litteratur och skapa delaktighet ska utvecklas. Mediebeståndet för barn och unga ska prioriteras och utvecklas efter deras behov och utifrån deras egna villkor. Biblioteken ska stimulera och inspirera till läsning, skrivande samt eget skapande. Barn och unga ska kunna påverka verksamheten på biblioteken.

Åtgärder:

- Barn och unga ska involveras i inköp av media.
- Barn och unga ska få ett ökat inflytande över verksamheten genom fokusgrupper.
- Biblioteken ska årligen erbjuda läsfrämjande aktiviteter för olika åldersgrupper.
- Sagostunder ska erbjudas även på andra språk än svenska.
- Ett språkstimulerande program för barn 0-5 år ska tas fram i samarbete med personal från barnhälsovården samt föräldrar och barn.
- Biblioteken ska vara en resurs för barn och unga med särskilda behov genom till exempel Äppelhyllor, egen nedladdning och språkväskor.
- Biblioteken ska genomföra läsinspirerande aktiviteter under skolloven.
- Läs- och skrivfrämjande aktiviteter för barn och unga på fritiden ska erbjudas.
- Stora sökuppslaget ska erbjudas alla barn i årskurs fyra.
- Biblioteken ska fortsätta att bygga upp och utveckla beståndet av bokpåsar på förskolorna i kommunen.
- Bibliotekspersonalen ska en gång per år presentera nyutgiven barnlitteratur för kommunens förskolepedagoger.

- Alla barn i kommunen som börjar i skolan ska bjudas in till biblioteken för att få en visning och läsinspiration.
- Biblioteken ska erbjuda ett varierat utbud av programverksamhet för barn och unga.
- Barn med annat modersmål än svenska ska ha tillgång till medier på sitt eget modersmål.
- Biblioteken ska prova och utveckla nya metoder för läs- och språkstimulans.
- Biblioteken ska skapa intresse för litteratur och läsning genom att initiera, stödja och uppmuntra till bokcirklar och boksamtal i olika former.
- Bibliotekspersonalen ska sprida information om litteratur och förmedla litteratur på ett inspirerande och intresseväckande sätt i biblioteken, på webbplatsen, bloggar och via sociala medier.
- Bibliotekens medier ska lyftas fram genom en aktiv skyltning och exponering.
- Biblioteken ska erbjuda programverksamhet med föreläsningar och författarbesök för att inbjuda till samtal och läsinspiration. Den lokala litteraturen ska särskilt uppmärksammas.
- Biblioteksrummet ska fortsätta att utvecklas för att vara en stimulerande miljö som inspirerar till läsning och samtal om litteratur.
- Biblioteken ska tillhandahålla medier i olika format för personer med funktionsnedsättning.
- Boktips ska lämnas till Jämtlands taltidning för synskadade.
- Bokcirkelväskor ska fortsätta att marknadsföras och utvecklas.

En lärande mötesplats

Östersunds bibliotek spelar en viktig roll i kommunens demokratiarbete genom att spegla samhällsdebatt, mångfald och olika synsätt samt genom att vara en mötesplats för lärande och samtal mellan människor.

Bibliotekens resurser är en viktig del i medborgarnas kunskapsutveckling och livslånga lärande. Biblioteken ska bidra till kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning, värna om yttrandefriheten och alla människors lika värde.

På biblioteken finns information i olika former, öppen och tillgänglig för alla. Biblioteken är en mötesplats där medborgare kan träffas och utbyta tankar och idéer, men också en plats för studier enskilt eller i grupp. Till biblioteken är alla välkomna och det skall finnas ett anpassat mediautbud efter behov och förutsättningar.

För att biblioteken ska kunna göra en skillnad i människors vardag måste bibliotekens olika verksamheter präglas av delaktighet och medskapande. Bibliotekens aktiviteter ska därför inkludera människor med olika behov, förväntningar och intressen. Miljön skall vara inbjudande, välkomnande och trevlig att vistas i.

Biblioteken spelar en viktig roll i det livslånga lärandet genom att tillgängliggöra information och kunskap. Genom att stötta både det formella och informella lärandet bidrar biblioteken till att höja utbildningsnivån i kommunen. Biblioteken ska samverka med studieförbund och andra aktörer för att vara en självklar resurs i det livslånga lärandet. Personalen ska ha ett pedagogiskt förhållningssätt och kompetens med både bredd och spets.

Lärcentrums bibliotek är integrerat i Östersunds bibliotek där studielitteraturen finns för eleverna i ett särskilt rum. Ett nära samarbete med Lärcentrum sker vid inköp av studielitteratur och visningar.

Biblioteken ska tillhandahålla ett brett utbud av medier i tryckt och elektronisk form för alla målgrupper. Mediebeståndet skall anpassas efter besökarnas behov och önskemål om informationsförsörjning med hänsyn till kvalitet, opartiskhet, allsidighet och aktualitet. Medborgarna ska kunna lämna in inköpsförslag och därmed vara delaktig i och kunna påverka mediebeståndet.

Östersunds kommun är en sydsamisk förvaltningskommun och särskild uppmärksamhet ska ägnas det sydsamiska språket och den samiska kulturen. Ett särskilt rum för den samiska litteraturen ska finnas på Östersunds bibliotek. Litteratur på sydsamiska och de övriga samiska språken ska finnas på folkbiblioteken i Östersunds kommun.

Åtgärder:

- Invånare med annat modersmål än svenska ska ha tillgång till medier på lättläst svenska och på sitt eget modersmål.
- Biblioteken ska initiera en föreläsningsserie med syfte att spegla aktuella samhällsfrågor.
- Språkstöd och språkcirklar för nyanlända och nysvenskar ska erbjudas i samarbete med Röda korset eller andra organisationer.
- Informationsmaterial om bibliotekens tjänster ska utvecklas och finnas på flera olika språk.
- Biblioteksvisningar för SFI-elever ska erbjudas i samarbete med Lärcentrum.
- Biblioteken ska erbjuda information och litteratur som speglar olika delar av samhället och olika kulturer.
- Sverigehyllan ska fortsätta att utvecklas för att tillgängliggöra litteraturen för nysvenskar.
- Verksamheten ska arbeta för att utveckla regnbågshyllan samt arbeta för en hbtq-certifiering.
- Biblioteken som mötesplats ska stärkas, antalet besökare ska öka både fysiskt och virtuellt.

Digital delaktighet

Tillgång till och kunskap om den digitala kommunikationen är en förutsättning för att kunna delta i samhället. Biblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. På biblioteken ges människor möjlighet att använda och lära sig mer om informationsteknik och på så vis ges större möjligheter till inkludering i samhället och till att delta i den demokratiska processen.

Biblioteken ska arbeta för en ökad digital delaktighet bland medborgarna i Östersunds kommun genom att i större utsträckning samverka med studieförbund, föreningar och andra kommunala verksamheter.

Åtgärder:

- Biblioteken ska fortsätta att utveckla och anpassa sina digitala tjänster.
- Individuellt anpassad vägledning i IT- och datoranvändning ska erbjudas.
- Verksamheten Boka en bibliotekarie ska fortsätta att marknadsföras och utvecklas.
- En tidningshörna med digitala tjänster ska utvecklas.
- E-böcker ska marknadsföras genom att erbjuda bokcirklar med läsplattor.
- Biblioteken ska erbjuda regelbundna workshops och tjänster för att vägleda medborgarna i användandet av informationsteknik.
- Biblioteken ska erbjuda fri tillgång till datorer och nätverk.

Framtida möjligheter

Arbetet med att utforma projektet framtidens bibliotek 2040 har påbörjats och kommer att fortsätta med dess utmaningar och möjligheter. Biblioteken används i allt större utsträckning som ett gemensamt vardagsrum, människor i alla åldrar med olika bakgrund och intressen delar det gemensamma rummet och dess resurser. Behovet av grupprum, enskilda rum, rum med anpassad teknik, rum för kontemplation, flexibla rum med mera ökar för att tillgodose besökarnas allt högre krav på biblioteken. Biblioteken används alltmer som en mötesplats för alla medborgare och det är viktigt att stärka detta samt att arbeta utifrån tillgänglighetsstrategin Ett Östersund för alla.

Biblioteken på internationell och nationell nivå befinner sig i ett snabbt förändringsarbete. Bilden av vad ett bibliotek kan vara förändras och samhällsförändringar kräver nya anpassningar av bibliotekens tjänster. För att kunna utveckla biblioteksverksamheten är det av yttersta vikt att en kontinuerlig omvärldsbevakning sker på olika sätt.

Den digitala utvecklingen ställer nya krav på teknisk utrustning och e-medier. Personalen behöver ny kompetens för att kunna tillgodose behoven och följa med i utvecklingen. Den digitala klyftan finns och det är viktigt att biblioteken arbetar med denna demokratiska fråga.

Biblioteket ska undersöka möjligheten med ett så kallat meröppet bibliotek. Meröppet bibliotek innebär att vissa tider kan besökarna ha tillgång till biblioteket även då det inte är bemannat med personal. Ett meröppet bibliotek innebär en utökad service men i den dagliga verksamheten finns fackutbildad bibliotekarie på plats.

Det byggs nya förskolor i kommunen vilket innebär ett ökat behov av biblioteksservice och ställer därmed ytterligare krav på bibliotekets verksamhet. För att kunna möta detta behov skulle en mindre biblioteksbus med inriktning barn och unga vara en tänkbar lösning.

Dagens stora strömningar av människor med annat modersmål än svenska ställer nya krav på verksamheten. Biblioteken måste här vara flexibla för att anpassa och utveckla verksamheten efter de behov som vi i dag inte känner till.